

◁ KNJIŽEVNA POROČILA. ▷

Dolenc Hinko: Izbrani spisi. V Ljubljani 1921. Izdala «Zveza kulturnih društev». Založila «Tiskovna zadruga». 145 str. 20 K.

To je tretji snopič zbirke «Povesti in zabavi», ki jo izdaja v tem oziru zaslužna «Tiskovna zadruga», in mislim, da je v tej knjižnici to prva izdaja, vredna svojega imena in namena. — Ko sem knjigo prebral, sem mirno šel in sem se je lotil še enkrat. Iz vse knjige veje neki zdravi mir, neki blagodejni pokoj. Zdi se ti, kakor bi hodil po globoki hosti, posedal po zelenih tratih samotnih jas ali lazov, ali pa kakor bi stal vrh visokega hriba, gledal v široki svet in bi radosten in srečen ukal v zdravju in miru božjem! Urednik je imel s tem snopičem res srečno roko, da nam je še enkrat dal, kar je tako iskreno naše po vsebini in zlasti po jeziku. Kajti v tem snopiču so prirodoslovni in narodopisni članki rajnkega Hinka Dolenca, katerega smo pred leti zmerom željno čakali in prebirali v «Ljubljanskem Zvonu». Pisani so čudovito: mirno, domače, lepo preprosto, brez lažnivega pretiravanja in tistega hlinjenega opisovanja prirode in njenih pojavov, ki jih pravzaprav nikjer ni. Človek bere in bere in ne ve, ali bi bolj občudoval Dolenčev prenežni dar opazovanja v naravi ali bi strmел nad sočnim, pristno našim jezikovnim zakladom besedi in redkih izrazov.

Kadar berem kako staro knjigo, mi je kakor bi hodil po dolgih hodnikih starega gradu. Od povsod stopajo pred te znaki umrjočega časa in dokazi neminljivega, samo pretvarjajočega se življenja... Gledaš, gledaš mogočno stavbo s smelimi oboki in pomiselnimi arkadami, občuduješ solidnost zidovja in se pomilovalno nasmehneš, če pogledaš na svoj moderni dom. Saj je res, da so imeli prejšnji časi drugačne potrebe in drug okus kakor današnja doba, ampak: solidnost je solidnost!

Domišljamo si nekaj na jezikovno izpiljenost. Saj je res čudovita. Srbohrvati je na današnji svoji poti ne bodo na primer dosegli nikoli. Ali naša izpiljenost je kakor politika starih «Čitalnic»: pogospodila se je, da skoraj ne manjka več dosti, ko se bo narodu odmeknila kakor ravno politika «Čitalnic». Kdor misli, da pretiravam, naj si morda včasih malo pozorneje ogleda kako prav moderno «pesemco», kakor se upa tudi imeňovati tak priskutni rebus! Da, ni dvoma, napredovali smo, dosti smo se naučili in marsikaj — pozabili. Jezika, kakor so ga poznali naši stari, splošno ne znamo. Dosti jih ni med nami, ki bi jim človek mogel dati častni naslov mojstra domače besede. Jurčič, Trdina, Cankar, kje so vam nasledniki? Oton Župančič in Vladimir Levstik sta že tu, najmočnejša sta, kje ste drugi?

Tako sem se razmislil ob starem Dolencu. Če bi imel jaz odločati, ta knjiga ne bi morala biti samo v vsaki knjižnici meščanskih in srednjih šol, marveč bi bila naravnost učna knjiga. Kajti izvrstno bi jo potreboval učitelj slovenščine, ker bi lahko učil o lepoti in bogastvu našega jezika in o krepkem slogu domačega pripovedovanja; prirodoslovni učitelj bi jo razdelil na primerne odstavke in bi obnje nabiral svoja predavanja; celo učitelj verstva bi našel v njej krasen vir velikega nauka o premodrem stvarstvu božjem in o

pravem krščanstvu; tudi kandidatje ljudskega tribunstva bi mogoče spoznali, kaj je prava demokratičnost.

Knjiga, ki krasno govori o Cerkniškem jezeru, zanimivo pripoveduje o notranjskih gozdovih in ljudeh, ki živijo od njih, ter čudovito nazorno opisuje strahovito kraško burjo, kar prekipeva od silne in pristne poezije v vsakem letnem času zanimive in poučne prirode.

Blagor mu, kdor jo še razume.

Ivan Zorec.

Dinko Šimunović: Mladost. St. Kugli. Zagreb.

Poglejte ga, našega Dinka Šimunovića, kako se nam dela kot nemiren, iskajoč in zamišljen deček, ki nežno in vdano ljubi v žarkem solncu se kopa-jočo suho in pusto krš dalmatinskega Zagorja! S kamenitih brd, iz redkih rodovitnih dolinic in vinogradov, iz nepozabnih Koljan in celo iz mračnega Mrkodola, ki so zanj najlepši kraji na svetu, pije premehko lepoto narodne poezije. Vile pogorkinje so mu prijateljice, v živih sanjah junači in se togotno bori za svoj rojstni kraj, ki ga ne more pozabiti do današnjega dne.

Pod sivimi gorami so «...niski brežuljci s vinogradima, selašca u zelenilu i blistava Cetina, uz koju pjevaju ili se dozivljaju veseli dječaci.»

Ali on ne more biti tako srečen deček, ker je sin učitelja, ki nima svoje zemlje, in je s svojim očetom, bivšim bogoslovcem, «bezkućnik», brez stalnega doma. Njegovo srce ni nikoli brez čudnega hrepenenja po zemlji, ki ga njen silni vonj omamlja in prižema nase. O zemlja!

Ta grenka zavest brezdomnosti gloje in grize v njegovem mladem srcu, ko se mora s svojimi starši preseliti v Mrkodol, kjer je «...posvuda jednolično, sivo kamenje i tišina». Kot pravi sin prirode pa najde tudi tu lepoto in vidi, da «...sve je jednako divno i sve se obnavlja».

Iz teh krajev, domovine neustrašnih hajdukov in glasovitih junakov, ga pošljejo starši v mestne šole. Sam Bog ve, kako težka bi mu bila ločitev, če ga ne bi vabila zavest, da bo v bližini male «licejke», lepe mestne deklice, ki jo je malo prej spoznal in o kateri je začel sanjati.

In čimbolj se mu odpirajo viri znanosti, tem večji in težji so njegovi dvomi. Spoznanje, ki ga obišče kar čez noč, je tako silno, da bi najrajši pustil vse in bi zbežal med pastirje in pastirice. O Rudica, o Petrica, o Marica in ve vse druge, ki vas srce ne more pozabiti, kje ste...? V nosu ga zaščegeče krepki vonj domače zemlje; a kjerkoli se obupno bori s svojim spoznanjem, da je «bezkućnik», povsod mu vstaja spomin na detinstvo in mlade in stare prijatelje iz krajine kolijanske, mrkodolske, vrliške, sinjske in kninske.

Zamolcklo resnost in vroče življenje tistih krajev razume šele zdaj, ko se srce hrepeneče vrača k njim. Kajti tam je drugače nego v lažnivem svetu; tudi fantovanje in deključevanje je doma lepše in silnejše.

Ljubi me, ljubi me,
preko plotu baci me,
u zelenu travu...

Ali:

Davor', Ano, neobrana grano,
neobrana i neozobana...